

Юбилеи и годишнини

40 ГОДИНИ КАТЕДРА ЛАНДШАФТОЗНАНИЕ И ОПАЗВАНЕ НА ПРИРОДНАТА СРЕДА НА ГГФ ПРИ СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

На 14 май 2014 г. в 256 аудитория на СУ „Св. Кл. Охридски“ бе честван 40-годишният юбилей на катедра Ландшафтознание и опазване на природната среда. Проф. Р. Пенин – зав. катедра ЛОПС, изнесе доклад, в който представи историята на развитието на катедрата, чието начало се корени още от далечната 1921 г., когато проф. Жеко Радев за първи път въвежда

термина ландшафтознание. Постепенно този термин намира ключово място и в трудовете на много видни географи, като проф. Димитър Яранов, проф. Иван Батаклиев, проф. Игнат Пенков и др. По-късно назрява необходимостта от развитието на ландшафтознанието и прилагане на резултатите от изследванията в различни сфери на научния и обществения живот.

В началото на 70-те години на XX век на мястото на катедра Физическа география на България и континентите се формира нова катедра – Ландшафтознание, а по-късно по предложение на проф. М. Георгиев е добавено „и опазване на природната среда“. Последвалите години бележат утвърждаване на научните изследвания в областта на ландшафтознанието и геоекологичните проблеми в географията. Особено важна е учебно-образователната функция на новосъздадената катедра. През годините част от учебните планове се променят и усъвършенстват с активното участие на всички членове на катедрата. Съществени промени настъпват с въвеждането на бакалавърската и магистърската степен на обучение, променят се и наименованията на учебни дисциплини, като Ландшафтна екология, Природна география на България, Природна география на континентите и др. Откриват се и се утвърждават нови дисциплини в изборителния и факултативен блок, като Ландшафтна география на България, Антропогенизирани ландшафти на България, Карстови ландшафти, Природна география на Балканския полуостров, Глобална екология, Геоекологични проблеми и защитени природни територии в света, Природни рискове и катастрофи, Биогеография на България и География на почвите в България и др. По нова програма се подготвят и студентите в магистърска степен Физическа география и ландшафтна екология от 2001 г., където са разработени поредица от задължителни и избираеми учебни дисциплини, някои съвсем нови, като Геофизика на ландшафтите, Антропогенно ландшафтознание, Ландшафтното картиране, Геоекологичен мониторинг и природозащитно законодателство, Екомениджмънт, Ландшафтното планиране и управление, Регионални проблеми на природоползването, Приложно почвознание, Полеви и лабораторни методи в геохимията на ландшафта, Хабитатно разнообразие и екосистемни услуги, Екогеохимия и др.

Редица преподаватели са автори на учебници. През 2012 г. излезе моногра-

фията „Ландшафтна география на България“ от колектив проф. А. Велчев, проф. Р. Пенин, доц. Н. Тодоров и доц. М. Контева, в която са обобщени резултати от изследванията на членовете на катедрата от създаването ѝ във връзка с ландшафтните изследвания в страната. В нея е направено и авторско ландшафтното райониране на страната на базата на дългогодишните изследвания на природните комплекси в страната.

За 40-годишния период в катедрата са подготвени и защитени над 300 дипломни работи, които съставят важна част от научния фонд на катедра ЛОПС. Кадрите, завършили катедрата и магистърската степен, се реализират успешно в научни институти, като експерти в съответните отдели на МОСВ и Министерството на земеделието, Регионалните инспекции по околната среда и водите, към екологичните служби в общинските администрации, консултанти и специалисти по ОВОС, преподаватели в средни и висши учебни заведения и др.

Катедрата е провела и редица курсове за следдипломна квалификация на кадрите в различни години и периоди. Успешно са защитени 8 докторски дисертации по шифрите на Физическа география и ландшафтознание и Почвознание и биогеография, както и 5 по различни направления на ландшафтознанието в чужбина – Москва, Санкт Петербург и Тбилиси.

По идея на преподавателите на катедрата проф. Ил. Иванов и доц. М. Гловня и с активното участие на проф. А. Велчев, през 1974 г. е организиран и първият учебно-научен стационар в района на гр. Земен. Той функционира като център на физикогеографски и ландшафтни изследвания. През същата година е извършено и първото комплексно физикогеографско райониране на страната на ландшафтнотипологична основа от проф. Петров. На основата на ландшафтната карта на страната през 2003 г. А. Велчев, Н. Тодоров и Р. Пенин предлагат ландшафтноекосистемно райониране на България.

През годините се изготвят класификации и редица карти, свързани с антропо-

генните форми на релефа и ландшафтите и степента на трансформация на природните комплекси, създадени са две типологични ландшафтни карти на България и две регионални, съответно в М 1: 400 000 (от проф. П. Петров – първата ландшафтна карта на страната) и М 1: 500 000 (от проф. А. Велчев и кол., 1992), и десетки едро- и средномащабни карти, покриващи значителна част от територията на България. Изготвени са карти и статии и за други страни – Франция, Корейския п-ов, басейна на р. Конго, Пинчовски район – Полша, п-в Атон – Северна Гърция, Приладожието в Северозападна Русия и др.

Методологичните въпроси, изследвани и разработвани от членовете на катедрата, са свързани с методите на ландшафтното картиране и картографиране, принципите и методите за оценка на ландшафтните за различните стопански дейности, методите за проучване на антропогенизираните ландшафти и пр.

Особено важни са и практико-приложните изследвания на катедрата, свързани преди всичко с антропогенизацията на природната среда, с оценката на ресурсния и екологичния потенциал, с ландшафтно-екологичните експертизи на обекти, имащи регионално и национално значение. Използвайки ландшафтно-екологичния подход, са направени конкретни проучвания и предложения за мерки при управлението и планирането на дейности в национални и природни паркове – Пирин, Централен Балкан, Витоша, Врачански Балкан, Беласица, Русенски Лом, Странджа, Бурел, Влахина и Малешевска планина и др.

Резултатите от научните търсения на катедрата са представени на десетки международни, национални и регионални форуми, свързани с ландшафтните направления, опазването на природната среда, екологичните проблеми, природната регионализация и пр. За 40-годишния период на работа на катедрата са изготвени почти 1000 научни труда във вид на публикации в престижни издания, монографии, студии, научнопопулярни издания и класифицирани фондови материали.

Развитието на катедрата е тясно свързано с най-новите научни търсения в областта на физическата география, ландшафтознанието и ландшафтната екология, с приоритетите за опазването на природната среда и развитието на мрежата от защитени природни обекти, с решаването на проблеми в областта на геоекологията, биогеографията, почвознанието, екологията, медицинската география и пр. Важно място ще заемат теренните проучвания на ландшафтните в страната и установяването на степента на антропогенно въздействие върху природните комплекси и устойчивостта на ландшафтните. Важна задача е установяването на ландшафтно-екологичния потенциал на регионите, провеждането на задълбочени експертизи и организация на мониторинга на природната среда, поставен на комплексна природонаучна основа.

В областта на учебния процес е важно проследяването на актуалните тенденции в географското образование и съгласуването им с новите програми за обучение на студентите на бакалавърско, магистърско и докторантско ниво.

„Това е пътят на катедра „Ландшафтознание и опазване на природната среда“, за да отговаря на високото ниво на най-старото образователно учреждение у нас – Софийския университет „Св. Климент Охридски“ – с тези думи проф. Р. Пенин завърши своя доклад по повод юбилея на катедра ЛОПС.

След изказването му думата бе дадена на доц. М. Иванов – декан на ГГФ, който изрази своето мнение, че ландшафтознанието е създадено от хора, които са гледали в бъдещето, защото това научно направление е на границата между геологията, биологията и географията и събира интересите на студенти и учени от други висши училища. Това е индикация, че катедра ЛОПС е на много добро ниво. Интересите на колектива на катедрата са много широки, преподавателският екип има много съществена роля в работата и популяризирането на учебници за учащите. Впечатляващите резултати, преподавателската дейност и високите изисквания

към студентите са от изключително значение за усвояване на знанията.

От името на деканското ръководство доц. М. Иванов поздравя проф. Р. Пенин и целия екип на катедра ЛОПС за организираното честване по случай юбилея ѝ и им пожела още години напред всеотдайна работа в тази област, творчески успехи в интегрираните усилия с геологията, геохимията и другите сродни науки.

Последваха поздравителни адреси от представител на катедра География на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, от академик Н. С. Касимов – декан на Географския факултет на Московския държавен университет, и от проф. А. Г. Исаченко и доц. Г. А. Исаченко – представители на Санкт-петербургския университет.

Видният пътешественик и журналист Симеон Идакиев сподели своите лични впечатления от срещи с големи географи в предаването си „Светът и всичко в него“, поздравя членовете на катедрата и пожела бъдещи успехи в благородната им професия.

От името на департамент География на НИГГГ – БАН, поздравителен адрес поднесе и доц. д-р Мариан Върбанов. В словото си той отбеляза, че и екипът на катедра ЛОПС, и всички учени от департамента са възпитаници на Геолого-географския факултет, че пътят към науката е извървян заедно и че това не би било възможно без създателите на отделните научни направления, включително и ландшафтознанието, към които всички възпитаници изказват дълбока признателност и най-искрена благодарност. Доц. М. Върбанов пожела на екипа на катедра ЛОПС и напред да съхрани творческия си ентузиазъм в хуманната и високоинтелектуалната си професия и да продължава все така всеотдайно да предава своите знания и опит на бъдещите поколения, които да бъдат в полза на обществото.

Проф. Р. Пенин поздравя проф. Петър Петров по случай 80-годишния му юбилей и му благодари за целия всеотдаен труд по създаването, утвърждаването и развитието на катедра ЛОПС и му връчи

от името на катедрата оригинален подарък – портрет на професора.

От своя страна проф. П. Петров благодари на ръководителя на катедрата и на нейните служители. Той изказа своето искрено задоволство, че след 40 години трудът на всички от катедрата е дал своите резултати, защото студентите, които завършват специалност ЛОПС, се изявяват успешно на различни поприща в нашата страна. Благодарни са топлите думи и пожела много здраве и бъдещи творчески успехи на всички свои последователи от катедрата.

След него думата бе дадена на проф. Ангел Велчев – един от първите преподаватели в катедра ЛОПС, който изрази своето задоволство от дългогодишната си работа в катедрата. Разказа спомени за видни географи, за развитието на специалността, като подчерта голямото значение на практическите изследвания, на размяната на опит с чужди университети, предимно Московския държавен университет, в резултат на което ландшафтознанието се доразвива и катедрата дава своята дан в израстването на редица учени географи. Проф. Велчев пожела на всички все така упорито и всеотдайно да работят, за да могат в бъдеще да се похвалят с още по-големи успехи.

Проф. Румен Пенин завърши официалната част по честването на 40-годишнина на катедра ЛОПС с филмова разходка, която припомни за многобройните моменти от учебния и изследователския процес, от практическите занимания и екскурзионните пътувания. Това бе приятна изненада и с изключителен интерес бе посрещнато от всички присъстващи.

По повод юбилея е издаден Сборник „40-годишнина катедра Ландшафтознание и опазване на природната среда“, който представлява оригинален и интересен калейдоскоп на създаването и развитието на катедрата. В него са поместени статии, специално написани за юбилея от преподавателите и докторантите на ЛОПС.

Иванка Ботева